

**Het Militaire Dagboek van
Nicolaas Ludolph Hoevenaar
Over de periode 1787 tot 1810**

**door
Hans Hoevenaar**

2025

Zo zou Nicolaas Ludolph Hoevenaar er uit gezien kunnen hebben

Het Militaire Dagboek van

Nicolaas Ludolph Hoevenaar

Over de periode 1787 tot 1810

door

Hans Hoevenaar

2024

Kolonel onder Napoleon

Tweede luitenant der Artillerie van het Staatse leger. Vocht tegen de Pruisen en werd gevangen genomen bij fort Nieuwersluis. Vertrok na zijn vrijlating naar Frankrijk en nam daar vanaf 1792 deel aan de oorlog tegen Oostenrijk in Vlaanderen, Brabant en elders. Keerde in 1795 terug, en werd gelegerd aan de kust van Holland en Zeeland. Vanaf 1810 in Franse dienst. Nam deel aan de veldtochten tegen Oostenrijk, Pruisen, Spanje en Portugal. In 1814 overgegaan in Nederlandse dienst en als kolonel gepensioneerd.

Uittreksel uit een dagboek over zijn militaire verrichtingen, door de schrijver samengesteld voor zijn vriend, generaal-majoor baron van Omphal.

Colofon

Copyright © 2025: Hans Hoevenaar
Samensteller en auteur: Hans Hoevenaar
ISBN: 9789463987639
2^e druk
Druk- en bindwerk: Bookmundo

De afbeeldingen in deze uitgave zijn zoveel mogelijk met toestemming of vrij van rechten gebruikt. Mochten er toch afbeeldingen zijn waar rechten op rusten, dan gelieve dat kenbaar te maken via pjhoevenaar@gmail.com

Inhoud

Voorwoord Nicolaas Ludolph Hoevenaar	9
Inleiding	11
Wie was Nicolaas Ludolph Hoevenaar	13
Tijdsbeeld 1780 - 1813	19
Groeiende tegenstellingen (1780-1787)	19
Patriotten	19
Bataafse Republiek (1795-1806)	19
Inlijving (1810)	19
Bevrijding (1813)	19
Het Hollandse leger in de Franse tijd	21
Vlaanderen en Nederland, 1793-1795	21
Noord-Holland, Duitsland en Oostenrijk 1799-1805	21
Duitsland, Polen, Spanje en Zeeland 1806 - 1809.....	22
Rusland, Duitsland en Frankrijk, 1812-1814	24
De Cavalerie van de Garde tijdens het Koninkrijk Holland 1806 - 1810	27
Krijgsbedrijven	28
Uniformen	28
Huzaren van de Garde	28
De bewapening als volgt:	28
Het eerste jaar van het Koninkrijk.....	29
Een nieuw regiment huzaren van de Garde.....	30
Dienststaat van den Kolonel N.L. Hoevenaar	37
Militair Dagboek van den Kolonel N.L. Hoevenaar	39
Inleyding	41
Engels-Russische Invasie Noord Holland	45
Slag bij Ulm	53
Pruisen en Pommeren	57
Roem voor de Hollandse brigade op 17 maart 1809	64
Beschrijving Militaire en Politieke kopstukken	79
Napoleon Bonaparte	79
Napoleons geboorte en jeugd.....	79
Expeditie naar Egypte.....	80
Machtsgreep	80
Oorlogen en veroveringen	81
Bezette gebieden en bondgenoten	81
Vijanden.....	81
De Russische veldtocht van "La Grande Armée"	82
Waterloo.....	84
Ballingschap en dood op Sint-Helena.....	84
Evaluatie.....	85

Geopolitieke gevolgen	86
Vernieuwingen ingevoerd tijdens het napoleontische bewind	86
Familieleven	87
Vrouwen en kinderen.....	87
Lodewijk Napoleon Bonaparte	89
Jeugd.....	89
Huwelijk met Hortense.....	89
Een nieuwe vorst.....	90
Gezagsprobleem?	90
Lodewijk's bestuur.....	91
Koning van Holland.....	91
Rondreizen.....	92
Bestuurlijke hervormingen.....	92
Wetgeving.....	92
Cultuur.....	93
Nationale rampen	94
Kritiek op de Koning.....	94
Conflict met Napoleon.....	95
Na de troonsafstand.....	96
Johannes Christianus Hespe	97
Mr. Pieter Philip Juriaan Quint Ondaatje	100
Anthonie Fredrik Jan Floris Jacob baron van Omphal	103
Frederik III Johan Otto Frans Christiaan Philip van Salm-Kyrburg.....	103
Jan Anthony d'Averhout	104
Jean Nicolas Houchard	104
Herman Willem Daendels.....	105
Corneli(u)s Rudolphus Theodorus baron Krayenhoff	105
Charles Pierre François Augereau	106
Pierre Jacques Osten	106
Jean-Baptiste graaf Dumonceau	107
Philip Julius van Zuylen van Nijvelt.....	107
Guillaume Marie Anne Brune.....	108
Alexander Vasilyevich Suvorov.....	109
Christiaan Louis Crass	109
David Hendrik baron Chassé	110
Bernard Philip Achenbach	110
Claude Pierre Pajol	112
Auguste Frédéric Louis Viesse de Marmont.....	113
Henri Damas Bonhomme	113
Ferdinand von Schill	114
Rutger Jan Schimmelpenninck	114
Karl von Mack Leiberich	115
Samuel Storij.....	116
Nicolaas F. d'Anguerand.....	116

Hendrik Antonie Rijsterborgh.....	116
Jan Willem de Winter	117
Ferdinand Karel Jozef van Oostenrijk-Este.....	118
Édouard Adolphe Casimir Joseph Mortier	118
General Gabriel-Jean-Joseph Molitor	119
Don Pedro Caro y Sureda 3de markies van La Romana	120
Jean-Baptiste Jules Bernadotte	121
François Joseph Lefebvre	122
Archange Louis Rioult d'Avenay	122
Roest van Alkemade	122
Adelaide Blaise Francois Le Lievre Marquis de La Grange en Fourilles	123
Horace François Bastien Sébastiani.....	124
Jan Konopka.....	126
Jean François Aime Dejean.....	127
Baron Jean-Baptiste van Merlen	127
Prosper Lodewijk van Arenberg	129
Francisco Espoz y Mina.....	130
Claude Victor-Perron	131
Louis Gabriel Suchet	132
Marie Victor Nicolas de Fay.....	132
Generaal Jean-Baptiste-Juvenal Corbineau	133
André Masséna.....	134
Enkele brieven uit het familiearchief.....	136
Index van personen	143

Voorwoord Nicolaas Ludolph Hoevenaar

Het is een eigenaardige gewoonten van den Mensch by het einde van eenig bepaald tydstip van 't Leven op de afgelegde weg terug te zien de lotgevallen die hem gedurende hetzelfde overkomen te bepeinzen de toestand waarin men zig bevond gadeslaan. Het is uit dien hoofden het oogmerk van den Kolonel Hoevenaar om de byzonderen gebeurtenissen zedert het oogen blik hy zyn Dienstjaren is begonnen tot op den tyd dat hy tot rust is gekomen het vermelden in de verdere bladen is gesteld geworden. Alleen strekkende om na zyn Dood aan zyn Famielje een bewys agter te laten wegens het geen hy in zyn Diensttyd heeft moge ondervinden.

Het is geensints zyn oogmerk om niet, met een opgesmukt Relaas te pralen maar naar waarheid melding te maken van 't geen hem is wedervaren. te meer daar hy toen Europa in eene gestadige oorlog is gewikkelk geworden wyl zyn klyn Vaderland door de omstandigheden der tyden genootzaakt werd daarin deel te nemen hebbende hy zedert het Jaar 1787 daaraan moge deelnemen en in de vermoyenissen van den Kryg voorgevallen in Frankryk Braband Oostenryk Pruysche Zweeds Pommeren Spanjen en Holland tot aan den Val van 't Fransche KeyzerRyk.

N.L. Hoevenaar

Veghel den 15 February 1844

Inleiding

In het onderzoek naar mijn familie geschiedenis stuitte ik op een Staat van Dienst van Nicolaas Ludolph Hoevenaar (1772-1846)

Hieruit bleek al snel dat deze “oud-oom” een militaire carrière had gemaakt in de Bataafse Republiek, het Koninkrijk Holland en in het Franse Keizerrijk wat volgde.

Meegestreden in bekende strijdtonelen als Brabant, de Engelse Invasie in Noord Holland, Ulm, Zweeds Pommeren, Pruisen en Spanje, was hij opgeklimmen tot de rang van Kolonel in het 2e Regiment Cheval-Légers Lanciers de la Garde Impériale en werd hij geëerd met het Ridderkruis in de Orde van de Unie op 4 mei 1809, als Chevalier de la Legion d`Honneur op 24 april 1810 en als Chevalier de L`Ordre de La Réunion op 25 maart 1812.

Door een verwonding opgelopen in de strijd in Spanje moest zijn rechterarm worden geamputeerd.

Hoe verrast was ik toen ik een aantal jaren geleden van hem een egodocument vond in de Sectie Militaire Geschiedenis in Den Haag. Het was een document van 48 bladzijden met als titel “Uittreksel uit een dagboek over zijn militaire verrichtingen, door de schrijver samengesteld voor zijn vriend, generaal-majoor baron van Omphal” waarin deze Nicolaas Ludolph Hoevenaar zijn militaire geschiedenis beschrijft over de periode 27 september 1787 tot 1810.

Het geschrift wordt begeleid door de volgende woorden van Hoevenaar: (eigentijds vertaald)

“Het is een merkwaardige gewoonte van de mens om op een bepaald moment van zijn leven terug te zien op de gebeurtenissen in zijn verleden en dat te overdenken. Het is uit daarom dat de Kolonel Hoevenaar om deze bijzondere gebeurtenissen vanaf het begin van zijn militaire carrière tot het moment dat hij in ruste is gegaan te beschrijven, met de bedoeling om na zijn dood een bewijs achter te laten voor zijn familie van wat hij gedurende die tijd heeft meegemaakt.

Het is zeker niet zijn bedoeling om te pochen met een opgesmukt verhaal maar slechts de waarheid te vertellen over wat hem is overkomen. Te meer omdat Europa destijds in een aanhoudende oorlog was verwickeld en zijn kleine vaderland door omstandigheden genoodzaakt was daaraan deel te nemen, heeft hij sinds 1787 mogen deelnemen aan de inspanningen van de strijd welke plaatsvond in Frankrijk, Brabant, Oostenrijk, Pruisen, Zweeds Pommeren, Spanje en Holland tot aan de val van het Franse Keizerrijk”

“Het enigste afschrift van de Navolgende Beschryving wordt uit erkentelijkheid en vriendschap aangeboden aan de heer Generaal Majoor Baron van Omphal adjudant en stalmeester van de Koning en Ridder van verschillende Koninklijke en buitenlandse orders. Door zijn oude Kameraad”.

Na het lezen van zijn dagboek besloot ik zijn relaas te transcriberen, te illustreren en te voorzien van de historische context waarbinnen zijn persoonlijke militaire belevenissen hebben plaatsgevonden. Tevens heb ik de politieke en militaire kopstukken die in zijn dagboek worden genoemd, welke Hoevenaar is tegengekomen of heeft gediend, uitgebreid beschreven in het tweede deel van het boek.

In ieder geval hoop ik met dit boek recht te hebben gedaan aan de bedoeling van Hoevenaar zijn ervaringen na te laten voor zijn nageslacht.

Januari 2025, Hans Hoevenaar

Wie was Nicolaas Ludolph Hoevenaar

Nicolaas Ludolph Hoevenaar was een zoon van de Utrechts Notaris Procureur Adrianus Hoevenaar en van Christina Mechteld Oortman.

Hij werd geboren op 22 mei 1772 in Utrecht, werd aldaar gedoopt op 24 mei 1772 in de Engelse Kerk en hij overleed op 17 juni 1846 in Veghel.

Hij trouwde op 13 september 1795 in Amsterdam met Maria Elisabeth Vroome, een dochter van Hendrik Vroome en Anna Elisabeth Alida Poolman.

Zij werd gedoopt op 28 april 1774 te Amsterdam en overleed op 24 februari 1855.

Uit dit huwelijk werd één kind geboren: Christina Elisabeth Hoevenaar op 30 mei 1798 in Zutphen. Zij overleed op jonge leeftijd.

Nicolaas kwam uit een vooraanstaand patriottisch milieu. Zijn vader raakte actief betrokken bij de patriottenbeweging in zijn woonplaats en verwierf daarin een vooraanstaande positie. Zo nam hij in 1783 het initiatief tot heroprichting van de Utrechtse schutterij. Tevens had hij vermoedelijk ook een grote rol in het opstellen van een nieuw concept regeringsreglement voor de stad Utrecht en het gewest. Ook was hij één van de geconstitueerden van de burgerij in 1785.

Zijn dochter Christina Hoevenaar was eerst gehuwd met Mr. J.C. Hespe, patriots publicist en redacteur van het patriottische opinieblad de Politieke Krayer en na haar scheiding trouwt zij met Pieter Ondaatje. Ondaatje is patriot in hart en nieren. Hij werkt mee aan het patriotse tijdschrift De Post van den Neder-Rhyn. Ook zet hij zich vol overtuiging af tegen de bestaande bestuursstructuur en de rol die stadhouder Willem V daarin speelt. Binnen de patriottenbeweging wordt Ondaatje steeds vooruit geschoven als leider.

De hele familie vluchtte in 1787, bij de komst van de Pruisen, naar Duinkerken en St. Omer in Noord-Frankrijk.

Nicolaas Ludolph trad in juli 1787 in militaire dienst als 2e luitenant Regiment Artillerie (na 9 maanden als sous-lieutenant gediend te hebben). Aan het einde van hetzelfde jaar trad hij in Franse dienst, waarvan vanaf 1792 in het Legion Etrangère. Van 1795 tot 1813 diende hij respectievelijk als luitenant in het 3e regiment dragonders (8 januari 1796), dit was later het 3e regiment Huzaren, als ritmeester (21 oktober 1806), als Luitenant Kolonel (29 april 1809) en als Kolonel (18 maart 1813). Van januari tot juli 1795 was hij adjudant van het Kommandement Amsterdam, daarna over bij het regiment Bataafse Dragonders; tenslotte na de incorporatie van ons leger hij het Franse, wordt hij "par décret du 23 januari 1811" chef d'Escadron 2e Regiment Garde Impériale" Nicolaas Ludolph nam aan meerdere veldtochten deel: 1787: tegen de troepen van de gewezen Prince van Oranje, Koning van Pruisen.

1792: in Fransche dienst onder Dumouriez in Brabant en een gedeelte van Holland.

1793: op de voorposten van Rijssel/Lilles - in een affaire op Tourcoing, het paard onder het lijf doodgeschoten, en daar na in een affaire bij Lannoi insgelijks een paard onder het lijf verloren. (zie lijst van de op den 24e May 1793 gevangen genomen Holl. Officieren te Tourcoing, w.s. opgesteld door N.L. Hoevenaar.

1794: met de Generaal Daendels de campagne in Brabant, het innemen van Boxtel, het beleg van Heusden, en Den Bosch, het passeren van de Maas, het innemen van de Bommelwaard, en de stad Bommel e.a. 1796: in Duitsland, als Ordonance Officier van den Lieutt: Generaal Daendels.

1797/98: gestationeerd op de kusten van Zeeland in het eyland Walcheren en Schouwen 1799: in Noord-Holland, tegen de Engelschen en Russen.

1800: in Oostenrijk onder de orders van zijn C: den Marchal Augereau.

1805: geëmbarqueerd op de Rheede van Texel, daarna gedébarqueerd en de campagne in Oostenrijk onder de orders van Generaal en Chef Marmont. N.B.: de maand Vendémiaire voor Ulm is door de Keyzer Napoleon volgens een order van de dag als een campagne toegekend.

1806/07: teegen de Pruischen en voor Straalsund tegen de Zweden.

1808/09: op de kusten van Noord-Holland, en de campagnes in Spanje de 1e november, in de affaire bij Zomosa, den 22e december 1808 van Madrid onder de orders van de Fransche Keyzer, de Engelschen vervolgt tot bij Leon; den 6e January 1809, met een klein escadron op meer dan 900 boeren gechargeerd bij Toro.

1809: den 27 maart, in de Bataille van Ciudad Real den Colonel Roest van Alkemade na dat zijn Edelen het paard van den Trompetter Major beklommen had, en sterk geblesseerd zijnde, tusschen de Vijand voortgeholpen en agter uitgebragt. - en verders bij verscheide andere affaires.

Hij werd op 29 april 1809 bevorderd tot Luitenant-Kolonel en door Louis Napoleon gedecoreerd als Ridder van de Unie. Op 24 april 1810 werd hij door Keizer Napoleon benoemd als Ridder van het Legion d'Honneur en op 15 maart 1812 als Chevalier de L'Ordre de la Réunion. Door de gevolgen van de oorlog had hij zijn rechterarm verloren.

Hij redde in het gevecht bij Cuidad Real (Spanje) het leven van zijn kolonel Roest van Alkemade':

"De Rijdende artillerie opende het gevecht, om voor de aanvallende troepen den overtocht over de Guidiana brug vrij te maken, en de Kapitein Trip mogt de Hollandsche, die tot aan het einde toe in het vuur was, den naam zien handhaven, welken zij toen reeds verworven had, de luitenant P.H. Ramaer, met één vuurmond in Cuidad Real geplaatst, verdedigde zich in de straten, waarin de vijand zich verdedigde, onverschrokken en standvastig. Uitstekend was de dapperheid, in deze actie door het Regiment Hussaren aan de dag gelegd. De jeugdige Kolonel Roest van Alkemade toonde, dat, zoo dapperheid dien hoogen rang kan doen waardig zijn, hij dien volkomen waardig was.

Eene vijandelijke kolon van 3000 man voetvolk en een regiment ruitery voor zich ziende, stelt hij zich aan het hoofd van een eskadron van zijn regiment en 150 lansiers en doet daarmede eene charge, welke de bewondering wekt van allen, die het zien. Dan, een vijandelijke kogel treft hem in de linkerzijde en vliegt door het ligchaam heen; zijn paard voert hem midden onder de vijanden, werpt den gewonde af en snelt weg. Dat zien de Adjudant-Majoor N.L. Hoevenaar en de Trompetter Majoor Hunerman; zij rennen toe: laatstgenoemde stijgt af van zijn paard en beurt zijner Kolonel erop; door beiden ondersteund wordt deze in veiligheid gebragt te midden van de geweeschoten der vijanden, waardoor nog het paard, 't welk den gekwetste voerde, getroffen wordt.

Zoals eerder vermeld had Nicolaas Ludoph door de oorlog zijn rechterarm verloren en waarschijnlijk was dat op de 26e Oktober 1811. Enkele citaten uit een brief van P.P.J. Quint Ondaatje (vanuit Parijs en gedateerd 27 Oktober 1811) aan zijn schoonmoeder Christina Mechteld Oortman:

" Binnen den tijd van tien minuten stapte hij (hij noemt hem Claas in deze brief) gisteren ochtend van het bed, - en ging naar de kamer aan de overzijde van zijn slaapkwartier - nam plaats op eene stoel - liet zich den arm geheel tot aan het schouderblad toe afzetten, en liet zich weer naar zijn bed te voet geleiden - Hij wilde niet gedragen worden. Even zoo moedig als hij vooraf alle verdovende dranken hadt afgeslagen, om bij den operatie tegenwoordigh van geest te bezitten, even zo moedig bleef hij gedurende de operatie zelve: - eene enkele doffen gevoel betoning in de beginne, en één enig militair - hartlijk woordje bij het verband."

"allen waren om strijd verwonderd over de voorbeeldelooze gelatenheid en onverschrokkenheid van den held, die, nimmer eenig vijandelijk vuur ontzien, noch dreigende zwaarden gevreesd, en, na veelvuldige bravoures op het slagveld zelfs liet loon zijner dapperheid verworven hebbende dienzelfden arm, die hem hier toe zoo onvermoeid dienstbaar is geweest, en dien hij zo mogelijk tot nu toe op alle pijnlijke wijze heeft trachten te behouden, zoo gewilliglijk eindelijk heeft geofferd"

"Ook bleek het bij onderzoek na de examinatie van het afgezet gedeelte dat het gebeente de hoogst mogelijke trap van voordlopend en geheel verwoestend bederf bereids hadt bereikt"

"bij het afgaan dezes kan ik u berichten, dat ons lijder den nacht slapende heeft doorgebracht - dat hij echter veel bloed is kwijtgeraakt, het geen de heelmeeesters verklaren, dat geen kwaad kan."

In een brief aan zijn broer Janus (Adrianus) verhaalt Nicolaas Ludolph over een feestelijke gelegenheid waarbij zijn Kolonel de Order van Verdienste bekwam. Hij kon zelf niet hierbij aanwezig zijn omdat hij "ziek ten bedden lag".

Een citaat: "den Colonel was aangedaan, en liet de glazen vullen, zeijden, Mijne Heeren laten wij de gezondheid drinken van den braven Ritmeester Hoevenaar, welke wij allen agten moeten door zijn militaire talenten. - wat zegd gij daarvan Janus! leg ik niet goed in de cas van oomen de Colonel? ook moet ik zeggen, hij heeft alle attentien voor mijn van de wereld, dat ook alles komt op mijn en hij kan gerust zijn pijpje rooken en is overtuigd alles in order gaat." De brief moet geschreven zijn tussen 1806 en 1809, want toen had Nicolaas Ludolph de rang van ritmeester.

Linkshandig schrift van N.L. Hoevenaar door verlies van rechterarm.

Enkele citaten uit een brief van Nicolaas Ludolph aan zijn neven Willem Pieter en Cornelis Willem Hoevenaar d.d. 17 Januari 1845:

"Ik ook beste W(illem): heb reeds op mijn 15e jaar, mijn moeders keuken verlaten; In May 1787 werd ik als 1e Lieutt. bij het Regiment Artillerie van den Kol. d' Averhoult aangesteld, en zedert al dikwijls door een zure appel heb moeten bijten, maar door mijn vrolijk en gezond gestel, de vermoeyenissen van den oorlog, die zedert dat, jaar, tot 1813 hebben plaats gehad, heb kunnen doorstaan; die zegen had ik mij niet voorgesteld, van zo een hogen ouderdom! (na zoveel uitgestaan te hebben) te beleven.- Indien ik niet met die ongelukkige kwaal (de slijm) geplaag was, dan zoude ik na mijn jaren zeer gezond zijn, daar ik bijna 73 jaar ben, bevind mijn haar zich nog bruyen en van weinig grijse doormengd."

"Hoe gaarne zoude ik gehad hebben, dat uw beiden mijn portrait had kunnen afmaken voor mijn dood! Maar daar hetzelven, reeds in 1828 is geschets, kan ik wel nagaan, mijn gezicht zedert is verandert" "Hierbij komt een afdrukzel van het familiewapen, en een door mij zo goed en zo kwaad ik het heb kunnen, tekenen. - Was ik niet zedert eenigen weeken door de slijmziekte verhindert geweest, dan had ik reeds bezig geweest, het beloofden copie aan uw broer C(ornelis): van onse famieljebetrekking af te schrijven! Zodra ik het af zal hebben, zend ik hetzelven dadelijk aan C: "

Duidelijk is dat deze geschreven copie van de famieljebetrekking op het volgende slaat:

"Afschrift van het Familieregister nagelaten door Adrianus Hoevenaar uit jaar 1786 Amenuensis, secretaris van de Vroedschap der stad Utrecht, ten behoeve van de Kinderen van wijlen Adrianus Hoevenaar junior bijgehouden door den ondergeteekende, afgegeven in 't jaar 1845 (get:) N.L.Hoevenaar gep. Kolonel der Cavallerie."

Het authentieke Familieregister, alsmede het bedoelde afschrift is heden nog in het bezit van de familie.